

Vaikuttavuuden mittaamisesta vaikuttavuuden johtamiseen

3.9.2026

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy rakenteista, vuorovaikutuksesta ja ihmisistä, jotka vievät tietoa päätöksentekoon, yrityksiin ja muuhun toimintaan. Aiheesta puhuttiin paljon Lahdessa Tutkimuspalvelupäivillä 20.8.–21.8.2026.

Vaikuttavuudesta puhutaan nyt paljon, mutta mitä sillä tavoitellaan?

Kokemukseni mukaan vaikuttavuus on nyt in ja pinnalla oleva puheenaihe. Teema näkyy työelämän lisäksi muuallakin, myös vapaa-ajalla yhdistystoiminnassa. Vaikuttavuus ja vaikuttava ovat myös tekoälyn käytön yleistymisen myötä sanoja, joita toistetaan koska ne kuulostavat, noh vaikuttavalta. Liian harvoin kuitenkin määritellään, mitä vaikuttavalla kussakin yhteydessä tarkoitetaan. On hienoa, että vaikuttavuudesta puhutaan, siihen panostetaan ja sitä mietitään. Samalla toivon, että yhä useampi joukko hanketoimijoiden keskuudessa havahtuisi sen tärkeyteen.

Me VAIKUTTAVA-hankkeessa olemme määritelleet vaikutuksen niin, että se tarkoittaa hankkeissa tavoiteltua, toivottavasti positiivista, muutosta ja seurausta esimerkiksi ihmisissä, organisaatioissa, elinkeinoelämässä, päätöksenteossa, ympäristössä. Vaikuttavuus syntyy useiden saman aihepiirin hankkeissa monien vuosien jatkumona ja ketjuna, jolla on näin ollen laajempaa vaikutusta johonkin ilmiöön, esimerkiksi maatalouden päästöjen vähenemiseen tai ainakin niiden vähenemisen myötävaikuttamiseen.

Koneisto tuottaa sitä, mitä mitataan

LUT yliopiston professori Jero Ahola toi puheenvuorossaan esiin, että tutkimus- ja kehittämistoiminta tuottaa sitä, mitä mitataan. Nykyisellään ei esimerkiksi juuri mitata uusien innovaatioiden syntyä. Mittareita kannattaisi pohtia siltä kantilta, että miten TK(I)-panostukset muuttuvat kasvuksi, uusiksi yrityksiksi ja yhteiskunnallisiksi ratkaisuiksi. Hän toi esiin onnistuneita esimerkkejä kuten Solar Foodsin, joka on suora innovaatio hanketoiminnasta.

Mittareissa näkyvätkin nykyisellään esimerkiksi hanketasolla enemmänkin suoritteet kuin vaikuttavuus. Mittarit usein mittaavat numeroina vaikkapa osallistujamääriä, syntyneitä yrityksiä tai näyttökertoja. Ne eivät sinällään mittaa syntynyttä muutosta tai muutoksia ihmisten asenteissa tai ajattelussa. Voisimme hankesuunnitelmissa jo panostaa siihen, että hankkeelle mietitään nimenomaan vaikuttavuusmittarit, eli se, mitä muutosta hanke saa aikaan ja miten sitä oikeasti voi mitata.

Vaikuttavuus syntyy ennen tutkimustulosta

Yksi vahvimmista havainnoista, jonka keskusteluista ja esityksistä tein, on se, ettei ensin pitäisi tuottaa tutkimustulosta ja vasta sen jälkeen etsiä sille käyttäjää. Vaikuttavuuden mahdollisuus kasvaa, kun keskustelu yritysten, kuntien, asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa alkaa jo tutkimus- tai kehittämistyön varhaisessa vaiheessa. Esiin myös nousi ajatus siitä, että esimerkiksi yritykset eivät tunnista korkeakoulujen tarjoamia mahdollisuuksia toimintansa kehittämiseen, ja toisaalta vaikuttamiseen esimerkiksi tutkimukseen tai muiden organisaatioiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. SEAMKin TK-toiminnassa yritysyhteistyö ja yrityksille suunnattu viestintä ovatkin tärkeässä roolissa. Puheenvuoroissa korostettiin myös sitä, että suurten yritysten tulisi näyttää mallia pienemmille yrityksille TKI-toimintaan osallistumisessa.

Tarvitsemme tiedonvälittäjiä ja vaikuttavuuden osaajia

Vaikuttavuus on oma asiantuntija-alueensa. Tähän liittyy Knowledgebroker-ajattelu, jossa on tiedonvälittäjä, jonka tavoitteena on kehittää suhteita ja verkostoja tiedon tuottajien ja käyttäjien kanssa, keskuudessa ja välillä. Kyse on eri osapuolten tuomisesta yhteen, yhteisen kielen löytämisestä, tiedontarpeiden tunnistamisesta, tutkimustiedon soveltamisesta, vuoropuhelun rakentamisesta. Erityisen tärkeää on tutkimus- ja kehittämistiedon välittäminen päätöksenteon tueksi.

Vaikuttavuus pitää tehdä näkyväksi

Suomen Akatemian Päivi Tikka ja Katri Mäkinen-Rostedt korostivat puheenvuorossaan, että hanketoimijoiden pitäisi panostaa julkiseen hankekuvaukseen ja että myös epäonnistumiset kannattaa dokumentoida. Ne kertovat, millaiset oletukset eivät pitäneet, mitä muutoksen syntyminen edellyttää ja mitä seuraavalla kerralla

pitäisi tehdä toisin. Vaikuttavuudesta pitäisi kertoa koko hankkeen ajan.

Hanketiimeissä olisi hyödyllistä pysähtyä säännöllisesti kysymään, missä olemme olleet mukana vaikuttamassa, mikä on muuttunut ja mihin havaintomme muutoksesta perustuu. Näin vaikuttavuutta voitaisiin tunnistaa jo hankkeen aikana eikä vasta loppuraporttia laadittaessa. Muutoksen pitäisikin tapahtua ajattelussa ja tavoissa raportoida. Kukin voi olla itse oman hankkeensa vaikuttavuusjohtaja. Jokaisessa hankkeessa voitaisiin kolmesti vuodessa pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Mihin muutokseen olemme pyrkineet?
- Mitä sellaista on tapahtunut, mitä ei todennäköisesti olisi tapahtunut ilman hanketta?
- Kenessä tai missä muutos näkyy?
- Mihin havainto muutoksesta perustuu (mittaaminen)?
- Miten tietoa on välitetty päätöksenteon tueksi, kenelle ja milloin?

Lopuksi

Mittaaminen on tärkeää, mutta vaikuttavuuden syntymiseen tarvitaan tavoitteellisen muutoksen määrittelyä, varhaista vuorovaikutusta, tiedonvälittäjiä ja vaikuttavuutta tukevia rakenteita.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan unionin osarahoittamaa VAIKUTTAVA – vaikuttavuuden tehostaminen tekoälyllä Etelä-Pohjanmaalla -hanketta. Hanke on saanut EU:n maaseuturahoitusta Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselta, jonka tehtäviä hoitaa nykyisin Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus.

Sanna Hietamäki
SEAMK

Sanna Hietamäki työskentelee SEAMKissa projektipäällikkönä sekä viestinnän ja vaikuttavuuden asiantuntijana.